

НАША СПРАВА

Час. Кішкінбург, 9, т. 9.

одзіць два разы ў тыдзень.

Адрес Редакціі
Вільня, Віленская вул. 12-е. (Wilenska 12, m. e.)
Редакція адчынена ад 12 да 2 гадз., штодня,
апрача съвіточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.

Рэдакцыя "Наша Справа"

такай да хаты
1 эл. 50 гр. Для заграніцы ўдвай даражай.
Перамена адреса 30 гр.

Няпрынтыя ў друк рукапісі назад не
вяртаюча.

Аплата надрукованага залежыць ад Редакцыі.

Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош.,
сярод тэксту 20 гроши і на 4 стр. 15 гр.
за радок патыту ў 1 шпальту.

№ 6

Вільня, Серада, 15-га сінення 1926 г.

Год I

„Новы курс“.

У першыя гады панаваньня Польшчы над Заходнім Беларусім прадстаўнікі польскіх „дэмакратій“ і „сацыялістіў“ (ППС) на ўсе слушныя памаганьні павадыроў беларускага руху адказвалі адмоўна на тэй быццам-то падставе, што генны павадыры „не выяўляюць запраўдане волі беларускіх масаў“.

Але вось прыйшлі выбары ў Сойм, і беларускія масы, зварухнуўшыся, падалі свой вельмі ясны голас, паслаўшы ў польскі парлямент, як сваіх прадстаўнікоў, акурат тых людзей, на якіх паказалі старыя павадыры беларускага вызвольна-адраджэнскага руху. Дык, здавалася-бы, цяпер ужо ніякіх сумляваньняў адносна да таго, чаго хоча беларускія масы, быць не магло! — Аднак, калі лепшыя з народных выбранцаў выступілі з соймавае трывуны не па мыслі польскіх „дэмакратій“ і „сацыялістіў“, — дык павадыры пэпэсай пасол Недзялковскі кінуў крылатыя слова:

— „Мы будзем паразумявацца з беларускім народам праз вашыя голавы!“

І началася эра „паразумяваньня“ з беларускім народам у асобах... Валайшаў і Павлюкевіч! Тыя—за юдавы срыбнікі—былі „усім чым давольныя“. і польскому народу ўгаварывалі, што беларускія працоўныя масы нічога ад польскіх дзяржавы не вымагаюць, што яны зусім здаволены гаспадаркай польскіх адміністрацыі, панаваньнем польскіх аблшарнікаў... Хто інакш кажа—той „бальшавіцкі агент“ ведама-ж заўсёды—платны!

Паны пэпэсайцы знайшлі тады другую формулу, на падставе якое вялі адкрыту барацьбу з трэбаваньнямі беларускага насілення, выяўлянімі праз вусны дэпутатаў: „Беларускія масы—не з'арганізаваны, няма ўсе масавае партыі, дык то, што гаворыць паслы ў Сойме,—гэта толькі іх асабістыя думкі і пажаданьні“...

Прайшло колькі гадоў соймавае працы. За гэты час выявілася, што, прайда, далёка ня ўсе беларускія паслы апраўдалі спадзяваныні паслаўшага іх народу. Сярод паслоў стаўся раскол. З агульна-нацыянальнага Беларускага Пасольскага Клубу выдзялілася група запраўдных барацьбіт—за нацыянальнае і сацыяльнае вызваленіе беларускіх працоўных масаў—Беларуская Сялянска-Работніцкая Грамада, якая павяла шырокаю арганізацыйную працу, злучаючы ў

аднай арганізацыі беларускіх сялян і работнікаў. і беларускія масы, якія дзесяткамі тысяч пачалі запісавацца ў Грамаду, густой сеткай гурткou пакрываючы ўсю Заходнюю Беларусь і выракаючыся ўсялякае сувязі з чужымі і „сваймі“ буржуазнымі і згоднікімі партыямі, — паказалі, што яны ўжо даслелі і сацыяльна і нацыянальна, каб самымі за сябе гаварыць.—Але ж тады супраць адзінай масавае арганізацыі беларускіх працоўных падняўся дружны паход і фашыстай, і „дэмакратай“, і пэпэсай, і тых беларускіх дробных групак, якія аглядаюцца не на волю беларускіх масаў, а на волю „шчодрых пратэктараў”—тэй-же буржуазіі. Адносіны-ж ураду да Грамады—ведамы кожнаму..

Але польскі ўрад цяпер праз свою прэсу пускае чуткі аб „новым курсе польскіх палітыкі адносна да нацыянальных меншасціяў“. Каб паказаць, быццам урад маніца запраўды нешта рабіць у гэтым кірунку, прадстаўнікі яго вядуць гутаркі з... бездаказнымі людзьмі спаміж беларусаў, з прадстаўнікамі на масы, а іменна геных дробных групак, пазбаўленых усялякіх сувязі з народам, якія—натуральна—і прамаўляць ад імя народу ня могуць. Адначасна польская „дэмакратычная“ прэса нібы-то суліць залатыя горы беларусам, выдае ім палітычныя вэксалі—толькі ўжо бяз урадавага жыра, — і тут-же трэбует задушэння шляхам адміністрацыйных рэпресій адзінай масавае беларускія арганізацыі—Грамады, што і спаўняеца вельмі хутка і вельмі шчыра.

Калі-б польскі ўрад хацеў запраўдна га паразуменіем з беларусамі і запраўды маніцца „зъяніць курс“ сваі нацыянальной палітыкі ў адносінах да нас, дык ён—натуральна — мусі-бы пачаць пераговоры з тэй народнай арганізацыяй, якая фактычна абымае ўсе жывяя і сяядомыя элементы сялянскае і работніцкае Беларусі. Але на гэта польскі фашызм пайсці ня можа! А раз гэтага няма, раз гэтая арганізацыя з кожным днём больш пераследуецца, дык і аб змене палітычнага курсу ў Польшчы — гаворыць нельга! Што беларускія згоднікі партыі заўсёды „згаворачаць“ з польскай буржуазіяй, у гэтым няма сумліву; але нашым працоўным масам ад гэтага не паздаровіца....

Выпадкі ў Бельшчыне — найлепшая ілюстрацыя да сучаснага палітычнага пажэння ў Польшчы наагул і да магчымасці ў ёй „змены палітычнага курсу“ ў адносінах да „нацыянальных меншасціяў“.

Камісіі пастаўлены тэрмін зрабіць Сойму даклад—ужо ў найбліжэйшы чацвер.

Правізорны бюджет на першы квартал 1927 году.

З прычыны падачы ў Сойм урадам правізорнага бюджету на першы квартал 1927 году—дакладчык бюджетнай камісіі пас. Рымар (эндэк) зазвіт у гутарцы з журналістамі шмат цікаўных речак:

1) 10 мільёнаў—на патрэбы ваеннага міністэрства, паказаны ў іншым месцы.

2) 16 з паловай мільёнаў — на пакрыццё загранічных дайгү, якія міністр фінансаў памылкова адиёць у бюджет 1926 г.

3) 4 з паловай мільёнаў—на пенсіі адстаяўным урацоўкам, якія ўрад ні ўпісав у бюджет, але якія камісія павінна будзе ўставіць у яго.

4) Розныя запіскі (авансы), якія ўжо парabilі сабе ваеннае ды іншыя міністэрствы — на суму больш за 18 мільёнаў.

Дык, дадаўшы толькі тры першыя пункты да паказанай урадам агульныя сумы выдаткаў, атрымаем—не 480, але звыш 530 мільёнаў вы-

Справа аб нападзе на зъезд Грамады у Бельскім павеце—у Сойме.

Паседжанье Сойму ў пятніцу 10-га сінення ў сваім пачатку было напада бурнае. Соймавыя Клубы: Белар. Сял.-Раб. Грамада падала на пісме съпешны ўнісак аб пабіці паслоў Мятлы і Валошына і беларускіх сялян, быўшых на Павятовы зъездзе Грамады Бельскага павету 5-га гэтага сінення ў вёсцы Стара-Беразовіца. Гэты ўнісак быў зложаны на толькі ад імя паслоў Грамады, але і Белар. Пасольскага Клубу, Украінскага Клубу, „Незалежнай Сялянскай Пары і Камуністычнай Пасольскай Фракцыі. Падпісаны ўнісак калі 50 паслоў. З прычыны таго, што парадак дня паседжанья Сойму 10/XII быў выпрацаваны раней, ініцыятыры ўніску запрашанавалі маршалку Ратая паставіць іхняе пытаныне на першы плян. Маршалак згадаўся. Падпісаны ўнісак Клубы згаварыліся, каб у абарону пытаныня аб пастаноўцы ўспомненай спрызы на першы пункт забраць слова пасол Балін.

Балін на трывуне. Пачынае гаварыць, што напад на паслоў Мятлу і Валошына і на ўчастнікаў зъезду зроблены агентамі тайней паліції пры ўчастніках паліціці мундуровай. Што факт таго, кога гвалту зрабіў белага дня над пасламі вінен змусіць Сойм прынесьці съпешнасць ўніску і выбраць адразу-ж камісію з 9 паслоў для расследаванья ўсея спрызы.

Правіца пачынае шумець. За пару разікі слоў перарывае прамоўцу маршалак, а далей адбірке ад яго права голасу. Прамоўца ня сходзіць з трывуни. Паслы з Клубаў, падпісавшы ўнісак, сваё абуранне выражают у самых розных выкрыках пад адрасам маршалка і правіцы. Паўстасце избывалі шум і галас ў салі Сойму. Члены праве Клубаў Маршалак, але ягоныя слова тонуць у агульным шуме. Узвышші маршалак пакідае сваё красла. Перарыў. Шум ня сыхае; прамоўца ўсё-ж на трывуне, гаворыць далей. Слову яго ўжо ня чутна. Выцягавае ён з партфеля ўсю скрыўленую кашулю і пасыцілку сябра Грамады Ваўчка, селяніна з вёскі Гайнайкі, учыніка зъезду і кідеа гэтых рэчыў ў бок міністэрскіх лаваў, дзе сідзелі віц-прем'ер, мін. Барталь і др. міністры. Туды-ж да падшоўшых зндэцкіх паслоў лятуць з трывуни фатографічныя зінькі раненых паслоў Грамады і ўчастнікаў зъезду, паламаных дзяўчын і пабітых вакан дому, Трашткоткі ў Стара-Беразове, дзе албываўся зъезд, фатографія цяжка раненага Ваўчка і пабітых вакан ягонага дому і інш.

Крык пад адрасам Ураду з боку паслоў, падпісавшы ўнісак, ня сыхае. Чутна: „Преч з фашыстскім Урадам!“ „Преч з Пілсудскім!“, „Крывавы Барталь!“, „Вось скуткі вашай санациі маральнаў!“, „Вы правакуце паўстанніе ў Заходні Беларус!“ і г. д. Падымоўца кулакі ў гары, сыпцца пагрозы пад адрасам правіцы, з боку якой таксама нешта раз-за-разам выкryvіваюць. Агульны шум ня спыняеца. Украінец-камініст падымает скрыўленую кашулю Ваўчка, падносяць яе і раскладае перад Бартальем на стале. Барталь і др. міністры, збяняткэні, ня руха-

даткаў на першы квартал 1927 году. А гэта-ж значыць, што гадавы бюджет значна пераступіць ведамы „дзвін мільярдны канон“ Грабскага, што так добрая каштуаў ужо Польшча.

Як жа мae ўрад пакрыць гэтыя вялізарныя выдаткі?—запыталіся журналісты.

Урад заяўляе, быццам даходы за гэты квартал дадаць паказаны 489 мільёнаў—307 мільёнаў дадаць падаткі ды іншыя паборы, 161 мільёнаў маюць дадаць манаполіі, а 21 мільёнаў з падаткі дадаць пакрыты з майтковага падатку, які ўрад мае спагнаць у суме 95 мільёнаў—зато 50 мільёнаў, спагнаных у 1926 г. Але—ци ня дадаць расланошыўшыся цяпер абшарнікі лішнія 45 мільёнаў, гэта—сумліўна. Навет „патрыёт“ Рымар пісмавае.

„Прыватным спосабам я даведаўся, — кажа дакладчык, — быццам урад маніца ўвясці далейшую падвышку ўсіх падаткаў на 10 проц., ды якіх падвышыць цену на гарэлку-манаполіку. Але гэтую далейшую падвышку падаткаў п. Рымар не реалізуе — „з увагі на выразны настроі ў краі ды ў Сойме“. Урад прапануе зрабіць падвышку паніся ўрадоўцаў толькі на 10 процентаў—у той час, калі дарагойца налагу павялічылася ўжо на 30 проц., ды ўсё ізле ў гары. Ведама-ж, што гэта не здравіцца урадоўцаў. А вось, далейшы падвышкі на здравіцца ўжо...“

„Рынавагу“ бюджету п. Чаховіча, і з гэтаю суму 110 мільёнаў у год!..

„Чорны габінет“ на телефоннай станцыі ў Варшаве.

У часе дыскусіі ў бюджетнай камісіі аб бю-

щыца з месца. Бартель нешта выкryvіў, але ў агульным шуме тонуць ягонія слова. Пястотвоец Клубы: Белар. Сял.-Раб. Грамада падала на пісме съпешны ўнісак аб пабіці паслоў Мятлы і Валошына і беларускіх сялян, быўшых на Павятовы зъездзе Грамады Бельскага павету 5-га гэтага сінення ў вёсцы Стара-Беразовіца. Гэты ўнісак быў зложаны на толькі ад імя паслоў Грамады, але і Белар. Пасольскага Клубу, Украінскага Клубу, „Незалежнай Сялянскай Пары і Камуністычнай Пасольскай Фракцыі. Падпісаны ўнісак калі 50 паслоў. З прычыны таго, што парадак дня паседжанья Сойму 10/XII быў выпрацаваны раней, ініцыятыры ўніску запрашанавалі маршалку Ратая паставіць іхняе пытаныне на першы плян. Маршалак згадаўся. Падпісаны ўнісак Клубы згаварыліся, каб у абарону пытаныня аб пастаноўцы ўспомненай спрызы на першы пункт забраць слова пасол Балін.

Маршалак выхадзіц з бакавога паслоў, займае ўзноў сваё красла, аднаўляе паседжанье і пытаеца, ці ёсьць хто пропішоў съпешнасць ўніску? Некалькі галасоў адлікініліся на гэта з правіцы. Съпешнасць гэткім чынам адлікнута. (Гэта — на падставе регуляміну Соймавага). Узноў пасыпаліся выкryvі з боку ляўцы, правіца агрызашца. Маршалак звоніц, звоніц. Пры трохі прыціхшым шуме маршалак заяўляе, што хоць фарм

Палажэньне ў Кітаі.

З Шанхаю паведамляюць, што палажэньне ў Ханькоў—вельмі напружанае. Замежныя войскі атрымалі новыя падкрапленні. Усе тут перакананы, што яшчэ да канца месяца Шанхай будзе ў руках нацыянальнай кантонскай арміі.

Гэта значыць, што — не паможа ніякая інтэрвенцыя замежных імпрыялістў: дасьцеўшы да поўнай незалежнасці народ, маючы добрых шыркіх павадароў, якія ве працаюць за юдавы срыбнікі народнай справы, здолею зусім скінуць абрадную ўладу распавешаўшага буйнага капіталу Англіі і другіх вялікіх дзяржаў.

Толькі ў Манчжуру крэпка засеў японскі найміт Чанг-Тсо-Лін, які быццам яшчэ мае надзею — з душы народнай ўладу ў Кантоне ды „ўратаваць“ Шанхай—для чужаземцаў.. Але вось апошнія весткі кажуць, што Чанг-Тсо-Лін прыпыніў высылку войска на палудзеніе—дзеля таго, што ўдоўж манчжурукай граніцы пачалі канцэнтравацца сільныя атрады радовых войск...

У крэтычны момант саюзнік вызвалічага Кітаю—націкам на поўнач — ратуе справу палудня...

Дэлегацыя кантонскага ўраду ў Маскве.

У Москву ў хуткім часе мае прыехаць дэлегацыя „чырвонага Кантону“ — з удавой знамянітага кітайскага рэвалюцыянара докт. Сун-Ят-Сена на чале. Радавы ўрад рыхтуюцца да вельмі ўрачыстага спаканчэння дэлегацыі.

Ліга Народаў.

Справа ваен. кантролю над Нямеччынай.

Галоўны пункт усей праграмы пачатае сесіі Рады Лігі Народаў — справа ваенага кантролю над Нямеччынай — яшчэ ўсё не можа даслыпець“ да таго, каб стацца прадметам адкрытыя дыскусіі ў Радзе. Яна ўсё яшчэ агаварываецца ў прыватных размовах дэлегаціі вялікіх дзяржаў.

Дагэтуль яшчэ ніяк не ўдаецца знайсці кампраміс між супіречнымі паглядамі Брыяна і Штрэзмана. Пазыцыя Нямеччыны — вельмі ясная і бяспрэчна: увайшоўшы ў склад Лігі, як роўнапраўны сябра, яна ня можа паддлігати кантролю былых „саюзнікаў“ (Антант), як гэта было дагэтуль. Што ж датычыць кантролю ў боку Лігі, дык Ліга павінна адноўліва сачыць за ўсімі сістэмамі і дабіцацца разбарацьня ўсіх. Але Нямеччына ідзе на некаторыя ўступкі. Ня можа толькі згадаць на дамаганні Брыяна.

Брыян лічыць, што, апрача кантролю Лігі, над Нямеччынай існуе — на падставе Вэрсалскага трактату зусім асобны і незалежны ад Лігі кантроль Рады паслоў (Антант). Дык Рада Лігі можа займацца толькі пытаньнем аб кантролю ў боку Лігі, але не Рады Паслоў. Наагул Францыя стаіць на тым, каб кантроль павінніца надалей, так і ці інакш аўсяднаўшы абодва кантрольныя органы — Лігі і Рады Паслоў. Апроч таго, Францыя — пад націкам Польшчы — дамагаецца, каб шляхом гэтага ваенага кантролю быў забясьпечаны заходніяе границы Польшчы з Нямеччынай, звязываючы з гэтым тых палёткі, якія можна было бы за гэта зрабіць Нямеччыне ў справе акупацыі яе зямель над Рэйнам.

Штрэзман рашуча выступае проці ўсіх гэтых дамаганняў. Англія, як заўсёды, хоча дабіцацца кампрамісу, але пакуль-што гэта ей не ўдаецца.

Не грамадзіст той, хто не запісаўся ў сябры Т-ва Беларускага Школя!

словы Шабраньскі..— „Возьмем вось хоць-бы, напрклад, нашу сям'ю; сёмы год сядзім ужо тут, проста як у вастрове якім; альбо толькі і ведзеў, што служба ды ежа, ежа ды служба. Аднае і прыменасць, камі зьяўрэцца свая кумпазіція вышыць бутэлечку, другую — і ўсё тут.“

— „Але-ж аднай ядой жыць нельга“, — пачаў з вучонай мінай Добецкі. „І ў эвангеліі сказана: „не адным хлебам жыў будзе чалавек“. Тут жывучы мы скора паробімся чурбанамі. І падумайце толькі: мы польская інтэлігэнцыя двадцатага веку, веку электрыкі і пары, на мозкам навет звысіцца хоць два разы ў тыдзень у кінематограф ці тэатр.. Тут гэтага няма, а паехаць часцей у Варшаву ці Кракаў нам з нашых пэнсій няма за што, бо там адна вячэра ў растаране кацште дзесяць, а то і болей злотых“.

— „Пана каманданта жыць-це яшчэ не благое.. Пан камандант можае пайці ў вёску, а тан.. тан на вёсцы пану каманданту заўсёды будзе весела!“ — перабіў Добецкага Шабраньскі, жартуючы жмурачы свае хігры явочы і многазначна да яго падмігаваючы.

— Э, пан начальніку, часы ціпер пайшлі ўжо на тых, што былі калісь даўней. Ціпер уже гэтая чубаркі навастрыліся. Чудзі што якое—частуюць цябе на чаркай, а чалакай у „Беларускай Справе“. І скуль варалася гэтых пісакаў у іх?! Калі і далей будзе гэтак, то гэта дойдзе чорт ведае да чаго; проста трэба будзе са службамі ўцякаць, бо першы лепши мужык будзе ведаць законы лепш, чым мы“.

— „Памоему“, перабіў яго Шабраньскі, то ваше начальніцтва робіць надта і надта драўні, што пазваляе друкаваць і рассылаць гэтых беларускіх газеты, а асабліва тых, што зідае Грамада. Павоночку даражэнкі, ды гэ-

На акадэмічнай канфэрэнцыі ў Менску.

Справа спрашчэння права пісці.

На паседжанні 17 лістапада Канфэрэнцыя перадусім высушала даклад грам. Ізэпа Лесіка ў справе реформы беларускага права пісці — ў кірунку яго спрашчэння.

Даклад Я. Лесіка.

Дакладчык выступіў з крытыкай тых правілаў беларускага права пісці, якія даўшы сваі граматыцы грам. Тарашкевіч у 1918 годзе. Лесік адзначае труднасць карыстасці правілаў Тарашкевіча адносін да аканьня ў залежнасці ад місця перад націкам. Не згадаеца і з абмежаваннем аканьня словах пасля націкі. Пуцьводная ідэя дакладчыка — правядзенне фонетычнага прынцыпу да апошніх краінскіх, абымайчыя на толькі галосныя гукі, але і зычныя.

Лесік працануе наступныя зымены ў беларускіх правілах:

1) Як о (e) і з пішуцца — паводле граматыкі Тарашкевіча — выключна толькі тады, калі на іх ёсьць націк, так сама траба і Е пісаць толькі над націком; у-ва ўсіх жа іншых выпадках замест Е неізаціскага пісці.

Выключэнні з гэтага правіла, як для О (e) і Э, так і для Е дакладчык робіць толькі ў складаных словаў, у якіх захоўваюць свой націк абедзівье часткі.

Прынцып поўнага аканьня пашыраецца і на ўсё чужаземныя словаў.

2) Нескладаныя („кароткія“) ў і ў пісці толькі ў канцы і ў сэрэдзіне слова — пасля галосных перад зычнымі. Калі ж стаяць асобныя, як самастойныя слова, дык пісці замест Ў і Й.

3) Правесці поўнасцю прынцып фонетычнага пісання зычных гукаў (гэта, замест цяперашніх слоў: сад, боб, хлеб — пісці сад, боб, хлеб; замест ножка, дзядзька, важка, гладка, просьба, казка, лёд, мог і г. д.—ношка, дзяцька, вашка, глата, просьба, каска, лёт, мох і г. д.).

4) На пісці мяккага знаку: а) паміж падвойнымі мяккімі зычнымі (замест цяперашніх жыцьцё, каменіне, гальм — пісці жыцьцё, каменіне, гальм); б) пасля з-с, ц-дз, калі яны стаяць перад мяккімі зычнымі (замест зъвер, сънег, цъвет, дъзверы — пісці звер, снег, цвет, дзверы).

Пасля ўсіх гэтых наўнікі можна будзе — на пагляд дакладчыка — замест усіх трудных правілаў сучаснага права пісці пісаньку школьніку: „піши так, як чуеш; піши так, як вымўляеца ў літаратурнай мове, каб твоя тважычы бое, што чуе въх“. (З апошнім, аднак-же, рэзка разыходзіцца пра пісаныя выкінцу ў паміж падвойнымі мяккімі зычнымі і пасля з-с, ц-дз перад мяккімі).

Даклад С. Некрашэвіча.

Рэзка пропіліжны пагляд на реформу пісання права высказаў другі дакладчык на гэтamu пытаньню грам. Некрашэвіч. Ен пісці звязаў Лесіка аб істнаванні крызісу ў нашым правапісе. Наадварот, установіўшы Тарашкевічам правілы трывалацца крэпка, апрача некаторых дробніц. Некрашэвіч на піславе досыльдаў акадэміка Карскага адзначае, што яканьне (пераход у і неізаціскага e) — зъявішча неаднолькавае з аианьнем гукаў О і Э. Таго-ж пагляду трывалацца і пра пісці і пісці.

Далейшыя пытанні пагляд на реформу пісання права высказаў другі дакладчык на піславе граматыкі Тарашкевіча з некаторымі піпраукамі. У другім складзе перад націкам, а таксама ў націкім складзе ёсьць А. — так, як гэта пісалі да выхаду граматыкі Тарашкевіча. Адносна да ь і фонетычнага запісу зычных прамоўца згадаеца ў Лесікам, пазыўаючыся на приклад сэргаў, — але разыходзіцца ізноў у пытаньні аб У і Й.

Апошні выступіў у дыскусіі па гэтаму пытаньню грам. Мілешына, які перадусім падтрымаў заяву Некрашэвіча аб патрэбе дадзенага дасыльдання ўсіх беларускіх дыялектаў, бо яны дагэтуль не зусім дасыльдаваны. Тады лягчэй будзе развязаць і ўспе прэчысці пытаньня. Прамоўца бароне У, але згадаеца з становішчам Лесіка ў справе ь. Ен ражуча выступае проці выкідання ь. Адносна да яканьня Е — стаіць на да-тарашкевічскім пунце глядзьня, паводле якога Е яканьне толькі ў першым складзе перад націкам — і то тады, калі ў націкім имені А. Стаіць за тое, каб яканьне пашырьці і на чужаземныя слова.

Рэзалюцыі.

Далейшая праца ў справе спрашчэння права пісці была перанесена ў камісію.

У рэзалюцыі права пісці пісанія пісаныя:

1) Захаваць яканьне па правапісу Тарашкевіча з некаторымі піпраукамі. У другім складзе перад націкам, а таксама ў словах НЕ і БЕЗ літары Е не падлягае яканьне.

2) У чужаземных словаў замест неізаціскага О пішадацца А.

3) Замест неізкладовага й, калі яно стаяць у пачатку слова, ці асобна, пішадацца I.

Аб беларускай літаратуре.

На пытаньню аб беларускай літаратуре былі прачытаны чатыры цікаўныя даклады:

1) Праф. Пятуховіч — „Асноўныя этапы разыўвіцца новай беларускай літаратуры“.

2) Маісім Гарэциага — „Нацыянальны адражаніі пасля кастрычнікавай перыяды“.

3) Праф. Вазьнясенісага — „Пастычнае мастацтва наўежай беларускай літаратуры“.

4) Праф. Голомбзіна (палаціца з Варшавы) — „Дасыльданне беларускай літаратуры XIX веку да 1863 году“.

З прычыны немагчымасці коротка піраказаць іх зъмест, абымажоўваючыся пералічэннем іх.

Літаратурная камісія пастановіла распачаць усебакове дасыльданне і вывучэнне беларускай літаратуры. Дзясяць гэтае меты трэба засаваць спэцыяльныя дасыльданы інстытуты, які-б займаюць вывучэннем беларускай літаратуры.

Зачыненне канфэрэнцыі.

20-га лістапада ўвечары Канфэрэнцыя закончыла сваю працу.

У заключным слове старшыня Канфэрэнцыі грам. Ігнатоўскі адзначыў вагу зроблене працы беларусы завязалі сувязь з загранічнымі вучоными. У канцы падзякаўаваў яго пісаніем і супрацоўніцтвам.

Адказвалі яму праф. Фасмер (з Берлінскага ўніверситету) і праф. Блесе (з Рыжскага ўніверситету). Пасля гэтага Канфэрэнцыя зачынілася.

Усе матэрыялы Канфэрэнцыі, у тым ліку працы камісій, будуть выпушчаны Інстытутам Беларускай Культуры у засобіх зборніку.

В жыцьці „Грамады“.

Паведамленыне.

Цэнтралны Сэкрэтарыят даводзіць да ведама ўсіх паважаных сяброў Грамады, што пілатнічы год узносіў сяброўскіх складак лічынца ад 1-га студзеня 1927 года да 1-го студзеня 1928 года, а 1926 год, які гэдзілікша арганізація працы, вымагае ад усіх сяброў унесці ўсю дэкліраваную суму. незалежна ад таго, калі хто злажнік дэкліраваць і атрымаў партынікі білет.</

на якія началі даваць адказ галадуючыя вязьні. Паліцыя ўсё прыбывала, аднак ня ў сілах была спрэвіца з на-зядзіў стойкімі дэмантрантамі. Паліцыя прыбывала пеша і на аўтамабілях. Кожнае прыбыцце паліцыі надмогі вызывала вострыя праявы абурнанія ў масе.

На глядзячы на націск паліцыі, масныя кратыца і мейсцо і адбываецца другі мітынг. Наканеч прыбывала кенная паліцыя, якія галёпам з голымі шаблямі кідаеца на на тоўшчы і разбівае яго. Дэмантранты адходзіць у бойцы назад на Лукішкі пляц, дзе іх разбіваюць на групы. Расыцярушаныя па Лукішкім пляцу группы і адзінкі зноў кідаюць клічи і имкніца аўтаднапца. Конная паліцыя не дапукае да гэтага. На вачах у паслоў пацярпелі пры разгоне маладзетніх краўніх палітычных вязьняў, якія былі калі турмы і прилучыліся да дэмантрантаў. Работнікі адбівали гэтыя дзеяцьці. Неаднократна адбыліся інтарэнцыі ў гэтай справе паслоў Рак-Міхайлоўскага і Галавача і падасыпешага на гэты час Матлы.

Поўны спакой удалося вірнуць з прыбыццем паліцыйской школы. Дэмантранты, пачаўшася а 2 гадзіне, была зьлікідавана пасля паўчашвертае. У выніку дэмантранты арыштаваны 18 асоб, якія на другі дзень былі звольнены.

«Англійскі госьць у Вільні. У суботу, 11 сінення, у Вільню прыехаў з Варшавы дэпутат англійскага парламента, сябра Партыі Працы, Шэфэрт, з перакладчыкам Пітэрліхтам, работнікам гарбаром з Варшавы, які калісь жыў у Англіі. Мэтай прыезду дэпутата быў агляд Лукішкага вастругу на падставе спэцыяльнага дазволу ўраду, які пазволіў грам. Шэфэрту навест гутарыць беспасрэдна з вязьнямі—у чатыры вечы.

На вагзале госьця сутрэлі: сем' палітычных вязьняў і прадстаўнікі Белар. Сял.-Раб. Грамады, а такжэ дэлегаты іншых беларускіх і літоўскіх групіровак. Англійскі дэпутат затрымаўся ў кватэры паслы Тарашкевіча. Ступі паехаў на Лукішкі, дзе праўжніцай час. У часе яго бытнасці ў вастросе перад гмахам апошнія адбылася работніцкая маніфестацыя і мітынг, на якім прамаўлялі паслы Рак-Міхайлоўскі і Галавач—пабеларускі.

З вастругу Шэфэрт скір аўся ў Цэнтральны Секретарыя Грамады, дзе інфармаваўся аб падаждыні беларусаў пад Польшчай і аб дзеяльнасці арганізацій. Пасля быў на абедзе—з прадстаўнікамі беларускага і літоўскага грамадзянства.

Толькі зусім позна ўвечары—перад выездам назад у Варшаву—дэл. Шэфэрт заехаў у акруговы камітэт ПСС. Тут ён заявіў (як падаюцьпольскіх газет), што яго паразітавае, што бачыў у вастросе, 27 вязьняў паміраюць з голоду. «Таварыши! Вы павінны их ратаваць!—з'явіўся англічанін да прап-

есаўскіх дзеяцоў. Тыя адказалі, што якраз яны гэтым і займаюцца... Хаця ў Вільні ад гэтых неякімі нічога не ведама!

Начіні цягніком грам. Шэфэрт выехаў у Варшаву, кажучы, што вязе з сабой страшнае цяжкое і сумнае ўражанье з бытнасці ў Вільні.

На дзень!

«Пан маёр». Як паведамляе віленскі касцяпандант „Gaz. Warsz. Ror.“ у нумары з 5 сінення с. г., у Вільню прыехаў нейкі «пан маёр»—з «спэцыяльнімі наўамоцтвамі дзеялі ліквідацыі гурткоў». Пажывем—пабачым, што новага выдумае «пан маёр».

«Палітыка» ў Беларускай Школе. Віленскі куратар загадаў дырэктару Радашкіўскай Беларускай Гімназіі—выдаць вучня Саковіча, які быў асуджаны судом, але пераўсану прыправу ў Апеляцыйны Суд. Загад вымагаў выдаленне вучня „натыхмасці“, не чакаючы выніку апеляцыі. Тым часам Апеляцыйны Суд, разгледзіўшы справу Саковіча на сваім паседжанні 9 сінення, прызнаў Саковіча не вінаватым і зволіў ад кары.

Як-жэ цяпер паступіць „палітычні“ пан куратар—пасля „ліберальнага“ цыркуляру міністра Бартля?

Хвароба грам. Лукішкевіча. Стала хворы на сэрца грам. Ант. Лукішкевіч у тым тэління занядужаў. У сувязі з гэтым вызначана на мінульную нядзельню лекцыя яго ў Т-ве Беларускага Школы на тему: „Уступленне ў беларускую літаратуру”—адбыцца не магла.

Вечарына. У нядзельлю, 19 сінення, у запі Біл. Бел. Гімн. на карысць незаможніх. Гімназія адбудзеца вечарына. Пад кіраўніцтвам і ўчастцем п. А. Міхалевіча, вучнямі гімназіі прадстаўлена будзе вядомая п'еса Катлярэўская „Наталка Палтаўка“ у белар. мове. Пасля спектакля скокі. Пачатак у 7 гадз. веч. Білеты ў гімназіі—па запросінах.

Афіцыяльны курс грошы на 14-га сінення. Далір—8 зл. 94 гр. Залаты рубель—4 зл. 61 гр.

14.XII. на чорнай біржы ў Вільні за далір плацілі 8,98. Зал. руб. 47. Чыр. з дал. 90 цэн.

Падзяка.

Беларускі Камітэт помачы пацярпелым ад вайны ў Вільні атрымаў ад Беларускага Чырвонага Крыжа ў Менску ахвяру ў суме чатыры тысяч пяцьсот дзесяцідзесяці адзін злоты і 35 гр. (4591 зл. 35 гр.) на бедных дзеяці і сірот, за што прыносяць сваю шчырую падзяку Беларускому Чырвонаму Крыжу ў Менску.

Скарбнік Камітэту:

8.XII.1926 г.

I. Савіцкі.

дводы дарма не далі. Тады паліцыянт сказаў: „Не даш дарма, то я табе заплачу!“ I тут-же пакруціўшися—за якусьць дошку напісаў на Герус пратакол.

× На даносу шпіка Віктара Пятровіча, Баланіцкі пастарунак хоча „выкрыць камуністычную ячайку“ ў в. Хлюпічы і В.-Недзвідзкі, Воленскія гм., Наваградзкага пав., і ўжо „бадалі“ Г. Ясевіча, М. і І. Каліту, Сабасту і др. Але, ясна, ін толькі нікай „ячайкі“ „ні выкрылі“, але навет справакаваць не удалося.

× Пан Свенціцкі з м. Кабакі, Малецкія гм., Пружанская пав., за работу ў 1924 і 1925 гадох слянінам з в. Пышчанка, Хойнікі, Сасноўка. Аляхновічы і др., якія і цяпер не заплатіць. Пойдзіць сляніне дапамінаца грошай, ды ён жане!

× Андрэй Патаповіч з в. Аляхновічы, Малецкія гм., Пружанская пав., пайшоў у войска, як разрэвіст, пакінуўшы дома ў гарачую пару адну матку. А як зволінілі, ды п. Шыкорскі, камандзір кампаніі 35 пях. палка 4 камп. за два дні на даў хлеба і грошай на білет. Гэтакі лёс сплаткай 145 салдатаў, жабраваць мусілі ў Берасць.

× Пескаўская гімніна рада, Косаўская пав., асьлеплена тым, што часамі сядзіць разам за адны столом з вояткам і пісарамі і дызе на павадку апошніх. Так, захацелі войт з пісарамі падысці сабе пэнсію, прыклікалі „радных“, на палі іх, і „радных“ адрэзали падыслі пэнсію—пісару на 25 проц., а войту на 50 проц., ды я сабе з 4 на 5 перавялі падённыя. Ім-та што, а та бедны селянін, плаці, хоць бяз хлеба сям'я сядзіці!

× У в. Варажбіты, Селецкай гм., Пружанская пав., сястра Зосі Пукала звар'яцела. Павязылі хворую ў бальніцу, а там трэбуюць грошы. Кабета на соль на мае, а на то на бальніцу—прывязала хворую да хаты. Пасля хворая не міг развязацца, знайшла скверы і адрубала сабе руку. Пайшлі да войта,—войт кажа: „я ня доктар“; да каманданта,—а камандант кажа: „Маеш гаспадарку, то вязі ў бальніцу“. Так і мучыца скалечаная дома. А дзе тыя падаткі, што плаціць сляніне?

× У в. Калінаўцы, Мядзельскай гм., Пастаўскага пав., у с. г. адчынілася польская школа—Вучыцелька пытавацца ў хлопчыка ў школе: „Ле ты маш ляят?—У нас няма цялят“—адказаў хлопчык. Тады вучыцелька злосна зноў да хлопчыка: „Я пытам—ле ты маш ляят?—Тут ў суседній вёсцы ёсць Казяняты“,—сам на свой адказаў хлопчык.

Лёгка судзіць, якай будзе „навука“ ў гэтай школе!

× Янка Васілеўскі з в. Рутка, Гародзенскай гм., Наваградзкага пав., на Спаса пайшоў у Наваградак да доктара, бо хварэе на катар жывота. А там, у Наваградку, яго ары-

Змаганье за родную школу.

Падаем ніжэй справа здачу Т-ва Беларускага Школы ў Вільні аб дзеяльнасці яго кірунку арганізаціі прыватных беларускіх школаў і аб выніках гэтае акцыі:

Ашмянскі пав.	Баранавіцкі	Беластоцкі	Бельскі	Браслаўскі	Валожынскі	Вілейскі	Горадзенскі	Дзісненскі	Косцюскі	Маладзечанскі	Наваградзкі	Пінскі	Сакольскі	Слонімскі	Сталіцкі	Разам	У ВАГА.
1	4	3	2	1	2	1	9	13	14	4	14	10	2	1	8	19	108
—	—	3	1	—	—	3	4	14	1	8	6	1	—	3	6	50	
—	—	2	1	—	—	3	4	9	1	6	6	1	—	3	5	41	
—	—	—	—	—	—	3	—	—	6	6	—	—	2	4	21		
—	—	—	—	—	—	2	—	—	5	—	—	1	—	8	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Прычыны дзеяякіх да гэтага часу не адчынены ані водная школа;

1. Вымаганье школьнімі інспектарамі поўнае вучыцельскую кваліфікацыі.
2. Съядомае адцягівальніе справы выдачы канцэсіі з боку інспектарата, мясцовасці (Наваградзкі п.).

Паданыя цыфры гаворяць самі за сябе... З агульнае лічбы 108 прославаў насяльніні аб наладжанні Таварыстамі прыватных беларускіх школаў Галоўная Управа, выпаўніўшы вымаганія законамі і ўсіялікі цыркулярамі фармальнасці, падады інспектарамі на 50, падады 41 кандыдата на вучыцялію. На гэта паны інспектары „пачылі“ даць нейкі адказ толькі ў 21 выпадку, пры чым канцэсіі дадзены ў 8 выпадках, але... ніводнага вучыцеля ў гэтыя школы паны школьнія інспектары не гацьвердзілі і не зацьвердзілі.

Паданыя цыфры гаворяць самі за сябе... З агульнае лічбы 108 прославаў насяльніні аб наладжанні Таварыстамі прыватных беларускіх школаў Галоўная Управа, выпаўніўшы вымоганія законамі і ўсіялікі цыркулярамі фармальнасці, падады інспектарамі на 50, падады 41 кандыдата на вучыцялію. На гэта паны інспектары не гацьвердзілі і не зацьвердзілі.

× 27.IX. г. г. на склое ў в. Селькавічы. Борка-Гічыцкай гм., Косяўскага пав., паліцыянт № 1934 перарапіў тых, хто запісаваў ў „Грамаду“, таксама запісаў ён і склад прэзыдіума. Усё гэта рабіў ён дзяля пастроху, а дадзіўшы сказаў, што „на грамадаўшчыне прышло ўлану“. Але сляніне яшчэ байчай

× 27.IX. г. г. на склое ў в. Селькавічы. Борка-Гічыцкай гм., Косяўскага пав., паліцыянт № 1934 перарапіў тых, хто запісаваў ў „Грамаду“, таксама запісаў ён і склад прэзыдіума. Усё гэта рабіў ён дзяля пастроху, а дадзіўшы сказаў, што „на грамадаўшчыне прышло ўлану“. Але сляніне яшчэ байчай